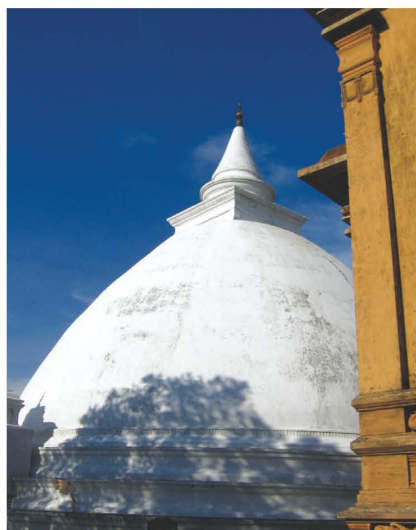

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ในประเทศไทย

ดุษฎี ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์

ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
ในประเทศไทย

ดนัย ปรินาเพิ่มประสิทธิ์
รองศาสตราจารย์
ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2555

หนังสือเล่มนี้ได้รับทุนสนับสนุนการเขียนตำราจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2553

คณัฏฐ์ ปรีชาเพิ่มประสิทธิ

ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

1. พุทธศาสนา - - ศรีลังกา.

BQ356

ISBN 978-616-314-007-4

ISBN (ebook) 978-616-314-284-9

ลิขสิทธิ์ของรองศาสตราจารย์คณัฏฐ์ ปรีชาเพิ่มประสิทธิ

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนตุลาคม 2555

จำนวน 2,000 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) กุมภาพันธ์ 2560

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

(สำนักงานศูนย์วิจัยคดี โทร. 0-2564-2859-60)

e-mail address: unipress@tu.ac.th

จัดจำหน่ายโดยบริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

อาคารทีซีไอเอฟ ทาวเวอร์ เลขที่ 1858/87-90 ชั้นที่ 19

ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260

โทร. 0-2739-8000 โทรสาร 0-2739-8356-9

<http://www.se-ed.com>

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา

นางจรัสวิทย์ ชีวาพัฒน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

แบบปกโดย นายณรงค์ฤทธิ์ สิงห์ทอง

ราคาเล่มละ 450 บาท

	หน้า
ลำนำน	(11)
บทที่ 1 สรียลัณฑานแดนแห่งพระพุทธานสา	3
1.1 ออมูลท้าวไปของสรียลัณฑา	4
1.2 ตำนานราชวงศ์ลัณฑากับพระพุทธานเจ้าในอดีต	6
1.3 การเสด็จลัณฑาครั้งแรกของพระพุทธานเจ้าที่มหายันคณเจดีย์	11
1.3.1 มหายันคณเจดีย์กับเจดีย์วัดมหายันคณ	13
1.3.2 จากยัณในตำนานสู่กลุ่มพัยคณทมิฬอแลม	16
1.4 การเสด็จลัณฑาครั้งที่สองของพระพุทธานเจ้าที่นาคทีปเจดีย์	20
1.4.1 พระธาตูปะทุมวันถิ่นพระศาสนา	22
1.4.2 พระติสสะและพระเจ้าทีปราช	27
1.5 การเสด็จลัณฑาครั้งที่สามของพระพุทธานเจ้าที่กัลยาณเจดีย์	30
1.5.1 พระมาลัยเทพเถระ	32
1.5.2 ความเลื่อมคณธรรมของพระภิกษุ	35
บทที่ 2 เจดียบรรพต ปฐมบทแห่งพระพุทธานสาในสรียลัณฑา	43
2.1 พระเจ้าอโศกมหาราชกับพระเจ้าเทวานันมปิยติสสะ	45
2.2 การพบกันของพระมหินทเถระกับพระเจ้าเทวานันมปิยติสสะ	55
2.3 การแสดงธรรมและการจำพรรษาครั้งแรกในลัณฑา	64
2.4 พระบรมสารีริกธาตุนยอดเจดียบรรพต	71
2.5 ลานเดินจงกรมของพระมหินทเถระ	76

	หน้า
2.6 สัจจนิกนรณั้บรรลู่พระอรหันต์	89
2.7 พิธีคีร์ภันทบุชา	94
2.8 ความประพฤดิของพระสงฆ์ที่เจดิยบรรพต	97
บทที่ 3 มหาวิหารเมืองอนูราชปุระ	
มหาอาณาจักรแห่งพระพุทธศาสนา	109
3.1 พระเจ้าเทวานันมปิยดิสสะสร้างมหาวิหาร	111
3.2 การบรรจุพระรากขวัญและการสังคายนา พระไตรปิฎกที่อุปัราม	114
3.3 พระสังฆมิตตาเถรกับภิกษุณีในลังกา	120
3.4 การอัญเชิญห่อพระศรีมหาโพธิ์สู่ลังกา	130
3.5 ตามรอยพระศรีมหาโพธิ์ลังกา 40 หน่อ	141
บทที่ 4 มหาราชผู้ยิ่งใหญ่กับพระมหาสุปซึ่งไม่มีที่ไหนเหมือน	153
4.1 พระเจ้าทูลุฑคามณือภัยมหาราช	155
4.1.1 พระมารดาหาราชกับกาลากระทะน้ำมัน	155
4.1.2 มหาราชกับการกู่ชาติ	159
4.1.3 มหาราชเสด็จสู่สวรรคาลัย	163
4.2 มริจวัฏฏิยเจดีย์กับการถวายพริก	167
4.2.1 พระเจ้าทูลุฑคามณือภั้ยกับพระนเรศวรมหาราช	169
4.3 โลหปราสาทหลังที่สองของโลก	172
4.3.1 โลหปราสาทมหาพิทยาลัยสงฆ์แห่งลังกา	174
4.4 สุวรรณมาลิกเจดีย์พระมหาสุปซึ่งไม่มีที่ไหนเหมือน	178
4.4.1 การบรรจุพระบรมธาตุมากที่สุดในโลก	179

	หน้า
4.4.2 การอันตรธานของพระบรมธาตุ	182
4.4.3 สามเณรภิกษุญาได้กรรยาตาบอด	185
บทที่ 5 สังฆเภท สังคายนาและการเสด็จมาของพระเขี้ยวแก้ว	193
5.1 พระเจ้าวัฏฏคามณีกษัตริย์กับอภัยคีรีวิหาร	194
5.1.1 สังฆเภทครั้งแรกในแผ่นดินลังกา	197
5.1.2 ความรุ่งเรืองของอภัยคีรีกับประธานาธิบดินทร์	201
5.2 วัดถ้ำแห่งดัมบุลละ ศิลปกรรมชั้นยอดของลังกา	205
5.2.1 ชำร่วยความแตกแยก	208
5.3 มาตเล ถ้ำแห่งการจาริกพระไตรปิฎกครั้งแรกบนไพบูล	212
5.3.1 ประวัติพระพุทธรูปสำคัญกับคัมภีร์วิสุทธิมรรค	218
5.3.2 คัมภีร์วิสุทธิมรรคกับการปริวรรตคัมภีร์อรรถกถา	226
5.4 พระเจ้ามหาเสนะกับนิกายเชตวันวิหาร	242
5.4.1 นิกายไวศัลยะแพร่หลายในลังกา	243
5.4.2 สังฆเภทครั้งที่ 2 ในลังกา	245
5.5 พระเขี้ยวแก้วเสด็จมาลังกาแต่ไปถึงนครศรีธรรมราช	250
บทที่ 6 เรื่องเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับความเจริญและความเสื่อม	263
6.1 สีคิริยะ พระราชวังลอยฟ้าแห่งปัตตุมาด	264
6.2 ภัยจากพราหมณ์ติสสะกับอัสจรรยแห่งธรรมะ	272
6.3 ความเคร่งครัดในการศึกษาพระปริยัติธรรม	284
6.4 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม	293
6.5 ความศรัทธาในศาสนาจากพระราชาถึงสามัญชน	304

	หน้า
บทที่ 7 โสฬสมหาเจดีย์	317
7.1 รอยพระพุทธรูปบาทบนยอดเขาสุมนภู	320
7.2 ทิวเขาปีเจดีย์	332
7.2.1 เรื่องนางลูกสุกร	333
7.2.2 ปาฏิหาริย์รัชคปริตรและเรื่องราวเบ็ดเตล็ด	335
7.3 ดิสมหาราม	337
7.3.1 การบรรจุพระนลาฏธาตุ	337
7.3.2 การบรรจุธรรมของพระมหาสิริเถระ	340
7.3.3 การวินิจฉัยธรรมของพระมหาสิริเถระ	345
7.3.4 พระปณิธาปติยเถระบรรจุรูปหัตถ์เพราะคนจน	348
7.3.5 การแสดงธรรมของพระธรรมทินนเถระ	353
7.4 กาจคามกเจดีย์	357
7.5 มุติงคณเจดีย์ เสด็จเจดีย์และทิวาคูหังเจดีย์	361
7.6 วิเคราะห์โสฬสมหาเจดีย์	366
บทที่ 8 โปลอนนารูวะ มหาอาณาจักรแห่งที่สองของลังกา	377
8.1 พระเจ้าวิชัยพาหุที่ 1 กับความรุ่งเรืองของพระอิทธิธรรม	379
8.2 พระเจ้าปรักกมพาหุมหาราชกับยุคทองของโปลอนนารูวะ	389
8.3 การสังคายนาพระไตรปิฎกกับการศึกษาพระพุทธศาสนา	397
8.4 คัมภีร์สัททวิเสสกับศาลาอาราธนาธรรมที่ผุดพลาด	405
8.5 พระเจ้านิสสังกะ มัลละ กษัตริย์ที่ถูกลืม	419
8.6 ความเสื่อมของอาณาจักรโปลอนนารูวะ	424

	หน้า
บทที่ 9 แคนดี้ ราชอาณาจักรสุดท้ายของศรีลังกา	435
9.1 ความวุ่นวายก่อนวอดวาย	438
9.2 พระตัวยวแก้วถูกทำลาย	447
9.3 การฟื้นฟูสมเด็จพระสังฆราชในลังกาโดยพระสงฆ์สยามวงศ์	453
9.4 พระสังฆราชสรณังกรกับการก่อกบฏ ของกรมหมื่นเทพพิพิธ	471
9.5 พระพุทธลีลึงค์และมหาเทพจากลังกาสู่จุฬามารามเทพ	486
บทที่ 10 โคลัมโบเมืองสำคัญจากพุทธกาลสู่ปัจจุบัน	499
10.1 สถานการณ์สมัยอังกฤษปกครอง	501
10.2 การได้วาฑะครั้งประวัติศาสตร์ของท่านคุณานันทะ	507
10.3 การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาโดยท่านอนาคาริกธรรมปาละ	520
10.4 ราชวงศ์ไทยกับวัดที่ปทุตมาราม	531
10.5 สงครามระหว่างพุทธลึงค์กับทมิฬินดู	543
บทสรุป	556
บรรณานุกรม	558
ดัชนี	579
ประวัติผู้เขียน	584

คำนำ

หนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาเล่มนี้
เริ่มขึ้นจากการที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสจัดทัศนศึกษาในนามของภาควิชาปรัชญา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ ประเทศศรีลังการะหว่างวันที่
9-15 เมษายน พ.ศ. 2549 ในครั้งนั้น ข้าพเจ้าได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาไว้จำนวน 50 หน้ากระดาษ
เพื่อให้ผู้เข้าร่วมทัศนศึกษาได้ใช้เป็นคู่มือในการเดินทางเพื่อหวังว่าจะเป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาได้อย่างสมบูรณ์
มากยิ่งขึ้น ต่อมาข้าพเจ้าจึงได้พัฒนาเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารประกอบการ
เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์พุทธศาสนาที่เป็นวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาของ
โครงการปริญญาโทพุทธศาสนศึกษา ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยได้รับทุนสนับสนุนในการเขียนตำราจาก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. 2553 จนในที่สุดข้าพเจ้าก็ได้ค้นคว้าและ
รวบรวมจนเป็นหนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในลังกาวิปทีที่ปรากฏ
อยู่ในขณะนี้

ตำราที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา
ฉบับภาษาไทยที่ข้าพเจ้าได้อ่านมาทั้งหมดนั้น จำแนกได้เป็น 2 ประเภท
ใหญ่ๆ ประเภทแรกเป็นหนังสือที่เกิดจากการที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนั้นๆ ได้
เดินทางไปสักการะพุทธสถานในประเทศศรีลังกาแล้วได้ถ่ายทอดประสบการณ์
ทั้งที่เป็นวิชาการและความรู้สึกลงไปในหนังสือที่แต่ละท่านเขียน อีกประเภท
หนึ่งคือหนังสือที่แปลจากผู้เขียนชาวต่างประเทศ หนังสือทั้ง 2 ประเภท
ที่ข้าพเจ้ากล่าวมานั้นมีจุดร่วมที่เหมือนกันสองประการ ประการที่หนึ่งคือ

หนังสือเหล่านั้นมักไม่มีการอ้างอิงตามหลักวิชาการเท่าใดนักและหลายเรื่องมักเป็นข้อมูลจากการบอกเล่ามากกว่าข้อมูลจากการค้นคว้าตามหลักวิชาการ จึงทำให้ผู้ศึกษาในภายหลังไม่มีโอกาสตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ ประการที่สองคือหนังสือเหล่านั้นมักนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่คล้ายกันจึงไม่ค่อยมีความงอกงามในการวิเคราะห์และต่อยอดข้อมูลของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของศรีลังกาในมิติใหม่ๆ เท่าที่ควร

การที่ข้าพเจ้ากล่าวเช่นนั้นมิได้หมายความว่าหนังสือทั้งสองประเภทนั้นมีคุณค่าน้อยก็หามิได้เพราะไม่เพียงแต่ข้าพเจ้าเองเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์อย่างมากมาจากหนังสือเหล่านี้ ผู้อ่านอื่นๆ ที่ได้อ่านก็จักต้องได้รับประโยชน์มากมายเช่นเดียวกัน หนังสือที่นักวิชาการและนักเขียนรุ่นก่อนๆ ได้บุกเบิกไว้ย่อมเป็นเหมือนแสงไฟนำทางในห้องมืดให้แก่ข้าพเจ้าผู้เกิดมาในภายหลังได้อาศัยนำทางต่อไปได้ ข้าพเจ้าถือว่าหนังสือเหล่านั้นทุกเล่มเป็นเสมือนครูของข้าพเจ้าเช่นกันไม่ว่าหนังสือเหล่านั้นจะถูกหรือผิด แต่ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าต้องการให้เป็นหนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในศรีลังกาที่เก็บเรื่องราวต่างๆ โดยการมองผ่านคัมภีร์ดั้งเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้เพราะข้าพเจ้ามีความเชื่อประการหนึ่งว่าการที่เราจะเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ได้นั้น การเข้าถึงหลักฐานที่อยู่ใกล้ชิดเรื่องนั้นมากที่สุดน่าจะเป็นหนทางหนึ่งในการเข้าถึงความจริงนั้นได้ใกล้เคียงมากที่สุดโดยเฉพาะเรื่องประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องอดีตนั้น ยิ่งเวลาผ่านไปมากเท่าใดเราก็จักยิ่งไกลจากสิ่งเหล่านั้นมากขึ้นไปเท่านั้น การเข้าถึงคัมภีร์ที่อยู่ใกล้ยุคสมัยนั้นๆ ให้ได้มากที่สุดจึงน่าจะทำให้เราเข้าใจอดีตได้ดีที่สุดเช่นกัน

ระบบเหตุผลของข้าพเจ้าอาจจะผิดหรือถูกก็ได้แต่ข้าพเจ้าก็จักใช้แนวทางนี้ในการดำเนินเนื้อเรื่องในหนังสือเล่มนี้จนจบ ข้าพเจ้าพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าการใช้แนวคิดนี้ในการเขียนหนังสือ อย่างน้อยก็เป็นการบุกเบิกแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของศรีลังกาในรูปแบบใหม่

ซึ่งแท้จริงแล้ววิธีการนี้เป็นวิธีการศึกษาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณอยู่แล้วใน
ชนบทและจารีตของพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกา ในขณะเดียวกัน
แนวคิดนี้ก็อาจจะเป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้่านที่ต้องการจะเข้าถึง
ประวัติศาสตร์โดยการใช้คัมภีร์โบราณก็ว่าได้ ข้าพเจ้าจึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้
ขึ้นโดยการรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์ทั้งหลายเป็นหลักโดยอาศัยวิธีการ
วิเคราะห์ข้อมูลของนักวิชาการสมัยใหม่เป็นรอง โดยข้าพเจ้าจะพยายามยก
หลักฐานดั้งเดิมให้ได้มากที่สุดโดยไม่สรุปความเองและจะไม่เปลี่ยนแปลง
สิ่งใดยกเว้นภาษาที่อาจจะปรับให้เข้าใจง่ายขึ้นเท่านั้น อนึ่ง หนังสือเล่มนี้มีใช้
หนังสือประวัติศาสตร์ของศรีลังกา ข้าพเจ้าจึงเน้นเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
พระพุทธศาสนาเท่านั้น ดังนั้น เรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์บ้านเมืองบาง
ตอนจึงอาจขาดความต่อเนื่องอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม ด้วยวิสัยของปุถุชนซึ่งต้อง
มีข้อบกพร่องเป็นธรรมดา ข้าพเจ้าจึงขอวานท่านผู้รู้ทั้งหลายช่วยกรุณาช่วย
แนะนำตักเตือนในข้อบกพร่องต่างๆ ของหนังสือเล่มนี้ด้วยก็จักเป็นพระคุณ
อย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการใด
ผู้เขียนมีความหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเลื่อมใส
ศรัทธาปสาทะในคุณความดีที่ยิ่งใหญ่อันหาที่สุดไม่ได้ของพระรัตนตรัยและ
อาจจะลึกรวมไปถึงพระคุณของบูรพาจารย์และพระมหากุณาริคุณของ
บูรพกษัตริย์ทั้งหลายในศรีลังกาบ้างไม่มากนักขอ หากผู้อ่านท่านใดได้อ่าน
หนังสือเล่มนี้ก่อนไปสักการะพุทธสถานในประเทศศรีลังกาจะทำให้ผู้อ่าน
ได้รับข้อมูลที่เพียงพอที่จะทำให้เกิดจิตกุศลรำลึกนึกถึงบุคคล
สถานที่และเหตุการณ์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในศรีลังกาได้เป็นอย่างดี
นอกจากนี้ หากผู้อ่านสามารถพิจารณาเห็นความสันและความเสื่อมไปของ
สรรพสิ่งในอดีตของศรีลังกาที่มีทั้งความรู้เรื่องและความเสื่อมถอยอันเป็นไป
ตามกฎแห่งหลักไตรลักษณ์แล้ว หนังสือเล่มนี้ก็คงจะมีคุณค่าทางจิตวิญญาณ

ในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ทำให้จิตใจของผู้อ่านได้เข้าถึงสัจธรรมของพระบรม-
ศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าบ้างไม่มากก็น้อย มิฉะนั้น หนังสือเล่มนี้ก็คงไม่มีค่า
อันใดมากไปกว่าการแสดงอัตตาของผู้กันกว่าคัมภีร์คนหนึ่งเท่านั้น

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ครูบาอาจารย์ทั้งหลายของข้าพเจ้า
ที่ได้กรุณาสั่งสอนข้าพเจ้ามาทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติจนได้มีโอกาสเผยแผ่
ธรรมในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอนมัสการกราบขอบพระคุณท่านพระมหาประนอม
ธมมาลงกาโร (ป.ธ. 6, สาสนธัมมมาจริยะ) รองเจ้าอาวาสวัดจากแดงที่ได้
กรุณาให้คำปรึกษาในส่วนของภาษาบาลีที่ข้าพเจ้าไม่แน่ใจ กราบนมัสการ
ขอบพระคุณ พระอาจารย์ ดร.ปิยรัตนะ (Dr. W. Piyaratana) พระอาจารย์
ชาวสิงหลแห่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่กรุณาให้คำปรึกษา
เรื่องศัพท์และการออกเสียงภาษาสิงหลที่ถูกต้อง ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์
ดร.ปกรณ์ ลิ้มปยุสสรณ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเรื่องข้อมูลและการออกเสียง
ภาษาจีน ขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ต่อพงศ์ แจ่มทวี ที่กรุณาให้คำแนะนำเรื่อง
ข้อมูลและการออกเสียงภาษาอังกฤษ ขอบคุณ อาจารย์กัณฐ์ศุภา พงษ์หิรัญ
ที่กรุณาให้คำแนะนำเรื่องข้อมูลและการออกเสียงภาษารัสเซีย ขอบขอบพระคุณ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาสับสนุน
ให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสทำงานวิชาการได้อย่างมีความสุขและขอขอบคุณ
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาจัดพิมพ์หนังสือ
เล่มนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งให้โอกาส
ข้าพเจ้าซึ่งเป็นผู้ใหม่ในวงการหนังสือวิชาการได้มีโอกาสทำงานวิชาการรับใช้
สังคมในวงกว้างมากขึ้น ขอบคุณกัลยาณมิตรหลายท่านที่มอบรูปถ่ายหลาย
รูปมาประกอบในหนังสือเล่มนี้ ขอขอบใจกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์หลายคนทั้งที่เป็นศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันที่อยู่ใกล้ชิดข้าพเจ้า
อาทิ คุณณิชนัน ศัลยวุฒิ คุณณัฐพล สัจกุล คุณสุวรา ศาครสสวัสดิ์ คุณพรชนก
ชาติธานี คุณดวงพร ตรีบุบผา และนักศึกษาอีกหลายคนที่ไม่ได้เอ่ยนาม

ในที่นี้ เด็ก ๆ เหล่านี้ได้ช่วยข้าพเจ้าในการค้นคว้าและจัดพิมพ์ข้อมูลต่างๆ อย่างสุดความสามารถ

สุดท้ายที่ข้าพเจ้าระลึกถึงอยู่เสมอก็คือครอบครัวของข้าพเจ้าที่ห้กำเนิดและเลี้ยงดูข้าพเจ้าเป็นอย่างดีเสมอมารวมถึงกัลยาณมิตรและผู้ที่เป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าในทุกฤดูกาลของชีวิตที่ผ่านมาและที่สำคัญที่สุดก็คือปิยภรรยาของข้าพเจ้าที่ยอมสละเวลาของเราให้เป็นธรรมทานในการเขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่วงการพระพุทธศาสนาสืบไป คุณความดีอันใดที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ต่อเหล่าเวไนยสัตว์ ขอน้อมถวายเป็นธรรมบูชาแด่พระสังฆกรรมอันสว่างไสวดุจดวงอาทิตย์อันเจิดจ้าและขอน้อมถวายเป็นสังฆบูชาแด่พระอริยสงฆ์ผู้เป็นเนื่อนาบุญอันยิ่งใหญ่อุดม ข้าพเจ้าขอน้อมถวายความดีทั้งหมดนี้เป็นเครื่องสักการบูชาแก่ โสฬสมหาเจดีย์ทั้ง 16 แห่งบนลังกาทวีปด้วยเศียรเกล้า และขอให้ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับหนังสือเล่มนี้ รวมถึงสรรพชีวิตทั้งหลายในทั่วสากลจักรวาลนี้จงได้รับส่วนแห่งธรรมทานครั้งนี้โดยทั่วถึงกัน

ศรีสังกาดินแดนแห่ง
พระพุทธรักษา

อนุราชปุระเป็นที่ตั้งราชธานีในยุคแรกๆ หลังจากยุคของดัมปณีและอุปติสสคาม พระเจ้าปัญฑุกาภยทรงตัดสินพระทัยตั้งเมืองหลวงที่อนุราชคามเมื่อ พ.ศ. 105 และโปรดเกล้าให้เรียกเมืองนี้ว่าอนุราชปุระตามชื่อพระอัยกา ตามชื่ออำมาตย์ของพระเจ้าวิชัยในสมัยดัมปณีและตามพระอนุราชฤกษ์ในเวลาแรกตั้งเมือง¹ สถานที่สำคัญในเมืองอนุราชปุระนั้นมีมากมาย เช่น ถูปารามเจดีย์ที่พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะทรงสร้างเพื่อบรรจุพระรากขวัญของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันและบริโกทเจดีย์ของพระพุทธเจ้าในอดีต 3 พระองค์ หน่อพระศรีมหาโพธิ์ที่พระนางสังฆมิตตาอัญเชิญมาจากพุทธคยาซึ่งเป็นหน่อเดียวกับที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ สุวรรณมาลิกเจดีย์มหาเจดีย์ที่บรรจุพระธาตุ 1 ใน 8 ทะนานจากเมืองรามคาม จำนวน 1,000 พระองค์² และเป็นสถานที่ประชุมพระธาตุก่อนสิ้นพระพุทธศาสนา โลหปราสาท โรงอุโบสถของพระสงฆ์มหาวิหารเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในศรีลังกา มริจวัญญิเจดีย์ที่พระเจ้าทุฏฐคามณีอภัยทรงสร้างชดเชยที่พระองค์ล้มถวายพระภิกษุสงฆ์ อภัยคีรีวิหาร มหาวิหารแห่งที่

¹ ปิยนาด (นิโครชา) นูนาค, ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกา สมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย, หน้า 24-29.

² กรมศิลปากร, วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม 1 (หมวดศาสนาจักร) คัมภีร์มหาวงศ์, หน้า 409.

2 เป็นสถานที่ของพระสงฆ์ฝ่ายอภัยคีรีซึ่งแตกต่างจากนิคมมหาวิหาร เขตวันมหาวิหาร มหาวิหารแห่งที่ 3 เป็นสถานที่ของพระสงฆ์ฝ่ายเขตวันวิหารซึ่งแตกต่างจากนิคมมหาวิหารและอภัยคีรีวิหาร

อนุราชประมุขมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามากมาย เช่น พระสังฆมิตตาเถรีพระขนิษฐาของพระมหินทเถระ พระนางได้อัญเชิญหน่อพระศรีมหาโพธิ์จากอินเดียสู่ลังกาและเป็นผู้สถาปนาภิกษุณีลังกาวงศ์ พระนางอนุพาเทวี พระขนิษฐากนิษฐาของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ พระนางเป็นภิกษุณีกลุ่มแรกในลังกาที่ได้รับการอุปสมบทจากพระสังฆมิตตาเถรี พระเจ้าทุฏฐคามณีอภัย พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นมหาราชของลังกาทรงสร้างพุทธสถานมากมาย เช่น สุวรรณมาลิกเจดีย์ มริจวัญญูเจดีย์ พระเจ้าลัทธิติสสะ พระอนุชาของพระเจ้าทุฏฐคามณีอภัยทรงสร้างโลหปราสาทต่อจากพระเชษฐาจนเสร็จ พระเจ้าวัญญูคามณีอภัย พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นปฐมเหตุแห่งการกำเนิดนิกายอภัยคีรี พระเจ้ามหาเสนะ พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นปฐมเหตุแห่งการกำเนิดนิกายเขตวัน สำหรับเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเมืองอนุราชประนีมีดังต่อไปนี้

3.1 พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะสร้างมหาวิหาร

มหาวิหารเป็นสถานที่สำคัญในลังกาเพราะเป็นสังฆารามแห่งแรกและเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มหาวิหารเดิมเป็นอุทยานของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะชื่อมหาเมฆวัน คัมภีร์อรรถกถากล่าวว่าพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะดำริว่าอุทยานเมฆวันนี้เป็นของพระชนกอยู่ไม่ไกลไม่ใกล้จากพระนคร สมบูรณ์ด้วยทางไปมา พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะจึงตรัสถามว่าอารามนี้สมควรแก่พระภิกษุสงฆ์หรือ พระมหินทเถระถวายพระพรว่าสมควรแล้วนำพระพุทธพจน์แสดงว่า “ภิกษุทั้งหลายเรานุญาตอาราม” พระราชาจึงทรงจับพระสุวรรณภิงคาร (พระเคียวทอง) ให้น้ำตกที่มือของพระ

พรหมจรรย์ก็ไม่สามารถคำนวณไว้ได้ สามเณรไม่ฟังว่าพระอุปัชฌาย์กล่าวอะไร ยังคงทำเหมือนเดิม พระเถระให้หัวพระเจดีย์แล้วไปกัมปพิณทวิหาร เมื่อพระเถระอยู่วิหารนั้น สามเณรก็ยังทำอยู่อย่างนั้น วันหนึ่ง ธิดาช่างทอหูกคนหนึ่ง รูปงามอยู่ในปฐมวัยออกจากบ้านกัมปพิณทะ เธอลงไปสระบัวร้องเพลงเก็บดอกบัว ขณะนั้นสามเณรเหาะผ่านไปถึงสระ เธอตั้งใจเสียงร้องของหญิงนั้น ดุจคนขายปลาตาบอดตั้งใจเสียงหญิงยั่ววนฉะนั้น ทันใดนั้น ฤทธิ์ของสามเณรก็เสื่อมดุจกาปีกหักแต่ด้วยผลของสมาบัติที่ยังมีอยู่ สามเณรไม่ตกไปที่น้ำแต่ตกลงเหมือนปุขดอกจิว สามเณรยืนอยู่ใกล้สระจึงรีบไปถวายบาตรและจีวรแก่พระอุปัชฌาย์แล้วกลับ พระมหาเถระคิดว่าเราเห็นเหตุการณ์มาก่อนแล้ว แม้ห้ามสามเณรก็คงไม่กลับจึงไม่พูดอะไรแล้วเข้าไปบิณฑบาต

สามเณรไปยืนที่ฝั่งสระบัวรอหญิงนั้น แม้หญิงนั้นก็เห็นสามเณรทั้งขณะเหาะและขณะมาขึ้นอยู่รู้ว่าสามเณรนี้กระสันเพราะอาศัยเราเป็นแน่จึงกล่าวว่าหลีกไปเถิด สามเณร สามเณรจึงหลีกไป หญิงนั้นจ้นมานุ่งผ้าแล้วเข้าไปถามสามเณรว่าต้องการอะไรหรือ สามเณรบอกความนั้น นางแสดงโทษในการครองเรือนด้วยเหตุหลายอย่างและอานิสงส์ในการอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ แม้สอนอยู่ก็ไม่สามารถบรรเทาความกระสันของสามเณรนั้นได้ นางจึงคิดว่าสามเณรนี้เสื่อมฤทธิ์เพราะเราเป็นเหตุ เธอจึงกล่าวว่าท่านจงรออยู่ที่นี้เถิด แล้วไปเรือนบอกมารดาบิดา มารดาบิดาของหญิงนั้นได้มาหาสามเณรแล้วสอนหลายอย่างและได้กล่าวกะสามเณรผู้ไม่เชื่อฟังว่าท่านอย่าเข้าใจพวกเราว่ามีตระกูลสูง พวกเราเป็นเพียงช่างทอหูกสามารถทำได้เพียงงานทอหูกเท่านั้น สามเณรกล่าวว่าธรรมดาคนที่เป็นคฤหัสถ์ควรทำงานทอหูกหรือควรทำงานสานกระเจดีย์ได้ ประโยชน์อะไรด้วยเพียงผ้าสาฎกนี้ ท่านจงทำงานไปเถิด ช่างหูกให้ผ้าสาฎกที่ผูกท้องแล้วนำไปเรือน ยกลูกสาวให้

นายหนูผู้นั้นสึกจากสามเณรแล้วเรียนการงานของช่างหูกทำการงานกับพวกช่างหูก บรรดาหญิงของช่างหูกคนอื่นได้เตรียมอาหารนำมาแต่

สุวรรณมหาโลกเจดีย์: มหาวิทยาลัย อหุราคมะ

เขารู้ ภาระของนายหนุ่มนั้นยังไม่มา นายหนุ่มนั้นเมื่อคนอื่นพักผ่อนบริโภคอาหารยังนั่งกรอหลอดด้ายอยู่ ภาระได้ไปภายหลัง นายหนุ่มนั้นจึงตะคอก ภาระว่าเธอเฝ้าข้าเหลือเกิน ชรรคมามาตุคามรู้ว่าแม้พระเจ้าจักรพรรดิซึ่งมีจิตผูกพันในตนยังนึกว่าตนเป็นจุทาส เพราะฉะนั้นนางจึงกล่าวว่าในเรือนของคนอื่นเขาสะสมฟืนใบไม้และเกลือไว้ แม้คนทอหูกที่เป็นทาสนำออกจากภายนอกก็ยังมี แต่ฉันเป็นหญิงตัวคนเดียวเท่านั้น แม้ท่านก็ยังไม่รู้ว่าในเรือนของเรา สิ่งนี้มี สิ่งนี้ไม่มี หากท่านต้องการกิจวัตรบริโภคเกิดหากไม่ต้องการก็

สัมพันธไมตรีโดยพระองค์กับพระบรมวงศ์ของพระองค์ได้อภิเษกสมรสกับ
 เชื้อพระวงศ์อื่นๆ เพื่อทรงสร้างพันธมิตรกับเมืองอื่นๆ ในด้านพระพุทธศาสนา
 เนื่องจากในขณะนั้นไม่มีพระภิกษุชาวลังกาที่จะสืบศาสนาพระองค์จึงทรงส่ง
 คณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับพระเจ้าอโนรธาแห่งประเทศพม่าที่เป็น
 พระอริกฐสาหายเพื่อทูลขอพระภิกษุมาสืบศาสนาและทรงให้แปลพระไตรปิฎก
 และอรรถกถาจากอักษรรามัญมาเป็นอักษรลังกา ส่วนพระองค์เองทรงแปล
 คัมภีร์ธรรมสังคณีในหอพระมณเฑียรธรรมในทุกเช้า พระองค์ยังทรงส่งอัญมณี
 ไปบูชาพระศรีมหาโพธิที่ชมพูทวีป ต่อมาพระเจ้าวิชัยพาหุได้ทรงสร้าง
 พระวิหารมากมายในเมืองโปลอนนารูวะ ทรงบำรุงพระภิกษุทั้ง 3 นิิกาย
 รวมถึงสร้างวิหารพระคันธธาตุดด้วย นอกจากนี้ยังทรงสร้างที่พักคนเดินทาง
 ให้แก่ประชาชนที่เดินทางไปสักการะรอยพระพุทธรูปที่ขุดเขาสุมนภูฏและ
 ทรงยกเว้นภาษีให้หมู่บ้านคิลิมาลัยเพื่อให้หมู่บ้านนี้ได้แจกจ่ายเสบียงให้แก่คน
 ที่เดินทางมาสักการะรอยพระพุทธรูป พระองค์ยังทรงปฏิสังขรณ์มหาวิหาร
 สำคัญอีกมากมาย เช่น ภูปาราม มหิยังกณเจดีย์ ชมพูโกถวิหาร ทรงสร้าง
 ภูปารามขึ้นอีกแห่ง ณ บริเวณที่ถวายพระเพลิงพระมารดาของพระองค์
 นอกจากนี้พระองค์ยังทรงดูแลพสกนิกรไพร่ฟ้าประชาราษฎร์รวมถึงคนพิการ
 ให้มีความเป็นอยู่เป็นอย่างดี พระเจ้าวิชัยพาหุทรงประพาศราชจริยาครอง
 แผ่นดินลังกาโดยธรรมตลอด 50 พรรษาจึงสวรรคต พระเจ้าชัยพาหุที่ 1
 พระอนุชาทรงขึ้นครองราชย์ หลังจากนั้นได้เกิดความวุ่นวายเล็กน้อยเรื่อง
 ราชสมบัติทำให้ในที่สุดพระเจ้าวิกรม-พาหุที่ 2 พระโอรสของพระเจ้าวิชัยพาหุ
 ได้ทรงสืบราชสมบัติต่อไป⁸

ยุคนี้ถือเป็นยุคทองของการศึกษาพระอภิธรรม เนื่องจากการศึกษา
 พระอภิธรรมในยุคนี้เจริญถึงขีดสุด นอกจากพระเจ้าวิชัยพาหุจะทรง

⁸ Wilhelm Geiger, *Cūḷavamsa: Being the more recent part of the Mahāvamsa: Part I*, translated by C. Mabel Rickmers, pp. 209-224.

สนพระทัยในพระอภิธรรมเป็นการส่วนพระองค์แล้ว อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญพระอภิธรรมในยุคนี้ก็มีมากมายและอาจารย์พระอภิธรรมที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ในยุคนี้ก็คือพระอนุรุธาจารย์รองประธานสงฆ์ของนิกายอุตตรมุล ท่านได้รณาคัมภีร์อภิธรรมมัตตสังคหะ ปรมัตถวินิจัยและนามรูปปริจเฉท โดยเฉพาะคัมภีร์อภิธรรมมัตตสังคหะนั้นยังคงโดดเด่นและได้รับการยอมรับมากที่สุดในกลุ่มพุทธศาสนิกชนเถรวาทเป็นระยะเวลามากกว่า 9 ศตวรรษแล้ว ในขณะที่นิกายอักษะีรีวิหารและนิกายเชตวันวิหารก็ได้รับความรู้จากนักปราชญ์ของอินเดียได้ทำให้ทั้งสองนิกายนี้พัฒนาการศึกษาเล่าเรียนคัมภีร์สันสกฤตและทมิฬอย่างมากมาย เช่น พระรัตนมติปาตาได้รณาคัมภีร์สันสกฤตชื่อคัมภีร์ฉันทโรมิ ไวยาकरणะ ปัญจิกาและคัมภีร์ศัพทธาร จินตา ด้วยเหตุนี้การศึกษาในยุคของพระองค์จึงเจริญรุ่งเรืองแพร่หลายไปถึงทั้งพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาดังปรากฏในจารึกของพระองค์ด้วย⁹

รัฐสภา: ไมคอนนาปุระ

⁹ Gunaratne Panabokke, *History of The Buddhist Sangha in India and Sri Lanka*, pp. 147-148.

บทที่ 10

โศลัมโบ

เมืองสำคัญจากพุทธกาลสู่ปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทยศรีลังกา

หนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าต้องการให้เป็นหนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในศรีลังกาที่เก็บเรื่องราวต่างๆ โดยการมองผ่านคัมภีร์ดั้งเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพราะข้าพเจ้ามีความเชื่อประการหนึ่งว่าการที่เราจะเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ได้นั้น การเข้าถึงหลักฐานที่อยู่ใกล้ชิดเรื่องนั้นมากที่สุดน่าจะเป็นหนทางหนึ่งในการเข้าถึงความจริงนั้นได้ใกล้เคียงมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องอดีตนั้นยิ่งเวลาผ่านไปมากเท่าใดเราก็จักยิ่งไกลจากสิ่งเหล่านั้นมากขึ้นไปเท่านั้น การเข้าถึงคัมภีร์ที่อยู่ใกล้ยุคสมัยนั้นๆ ให้ได้มากที่สุดจึงน่าจะทำให้เราเข้าใจอดีตได้ดีที่สุดเช่นกัน นอกจากนี้ หากผู้อ่านสามารถพิจารณาเห็นความสิ้นและความเสื่อมไปของสรรพสิ่งในอดีตของศรีลังกาที่มีทั้งความรุ่งเรืองและความเสื่อมถอยอันเป็นไปตามกฎแห่งหลักไตรลักษณ์แล้ว หนังสือเล่มนี้ก็จะมีความค่าทางจิตวิญญาณในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ทำให้จิตใจของผู้อ่านได้เข้าถึงสัจธรรมของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าบ้างไม่มากก็น้อย มิฉะนั้น หนังสือเล่มนี้ก็จะไม่มีค่าอันใดมากไปกว่าการแสดงอัตตาของผู้ค้นคว้าคัมภีร์คนหนึ่งเท่านั้น

ISBN 978-616-314-007-4

9 786163 140074

ราคา 450 บาท
หมวดประวัติศาสตร์

<http://www.thammasatpress.com>